

SIVILOMBUDET STORTINGETS OMBUD FOR
KONTROLL MED FORVALTNINGEN
Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Wenche Jensen,

U. off.: offl. § 13, jf. fvl. § 13 første ledd nr. 1

Svar til Sivilombudet etter besøksrapport fra bofellesskap for personer med utviklingshemning i Drammen kommune

Statsforvalteren i Oslo og Viken viser til brev fra Sivilombudet 08.12.21. Brevet gjaldt vårt svar av 29.09.21 etter besøksrapport fra bofellesskap for personer med utviklingshemning i Drammen kommune.

I Sivilombudets oppfølgingsbrev ble det etterlyst en nærmere redegjørelse for vår konkrete oppfølging og refleksjon rundt egen praksis og de funnene som ligger til grunn for rapportens anbefalinger. Vi beklager at vår tilbakemelding ikke utdypet godt nok hvordan vi jobber med kvalitetsforbedring. Vi tar rapportens funn på stort alvor, og setter pris på muligheten til å forbedre vår saksbehandling.

For å kunne gi et mer utfyllende svar ønsker vi å inkludere historikken rundt organiseringen og arbeidet med helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9 i Oslo og Viken de siste årene. Som kjent ble Statsforvalterembetene i Oslo og Akershus, Østfold og Buskerud slått sammen til ett embete fra 2019. Det ble valgt å samle fagpersonene som jobbet med kapittel 9 i en felles faggruppe. Dette innebar et arbeid med å samordne praksis og det ble gjort mange endringer.

Vedtakene som Sivilombudet har gjennomgått og vurdert knytter seg til personer i Drammen kommunen i perioden 2015-2020. Overprøvingene det blir henvist til vil dermed omfatte saker tilknyttet det tidligere Fylkesmannen i Buskerud.

Vi har siden sammenslåingen i 2019 jobbet med å harmonisere praksis mellom de tidligere embetene, og å etablere et system for kvalitetsforbedring for den nye regionen. Blant annet gjennomgikk vi våre saksbehandlingsrutiner og brevmaler i forbindelse med rapporten som kom fra Likestillings- og diskrimineringsombudet høsten 2019, etter ombudets gjennomgang av saker hos tidligere Fylkesmannen i Hedmark. Gjennom 2020 og 2021 har vi hatt stort fokus på å forbedre og standardisere vår praksis, herunder lage rutiner for saksflyt, lage oversikt over samtlige vedtak på kapittel 9 og forbedring av våre brevmaler.

Om kartlegging av beboerens holdninger og motforestillinger

Sivilombudet har i sin tilbakemelding understreket viktigheten av at Statsforvalteren gjennomfører grundige overprøvinger, særlig der det er svikt i kommunens saksbehandling.

Vi skrev i vårt svar til rapporten at vi var enig i at konklusjonen om involvering av bruker, pårørende og verge burde komme tydeligere frem i vår overprøving.

Vi understreker at vi i alle saker foretar en grundig gjennomgang for å forsikre oss om at saken er tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningsloven § 17. Dersom dette ikke er tilfelle vil vi enten gjøre nødvendige undersøkelser selv eller anmode kommunen om å utrede saken ytterligere. Etter deres rapport og tilbakemeldinger er vi nå enda mer bevisst på at vi har tilstrekkelig informasjon om beboers, pårørende og/eller verges holdning til tvangstiltaket. Våre saksbehandlingsrutiner skal sikre at det i alle våre avgjørelser vil komme tydelig frem om beboer eller pårørende/verge motsetter seg tiltaket og at det er informert om klageadgang.

Vi vil også nevne at vi har jobbet med å inkorporere CRPD i vår saksbehandling, herunder økt fokus på å avveie retten til personlig integritet og innflytelse i egen hverdag opp mot behovet for bruk av tvang. I dette ligger også at vi gjør en grundig forholdsmessighetsvurdering ut ifra behovet for tiltak for å hindre vesentlig skade, og at vurderingene er godt begrunnet i våre vedtak.

I vår forrige tilbakemelding til dere har vi ikke ment at Helsetilsynets retningslinjer legger opp til en praksis i strid med forvaltningslovens regler om utredning og begrunnelse. Men at vi i tråd med retningslinjen tilstreber at våre vedtak gjengir og inneholder den informasjon som er relevant for saken og at vi tilstreber å skrive et klart og tydelig språk.

Om manglende begrunnelser

Statsforvalteren er enig med Sivilombudet i at våre overprøvinger skal være grundige og godt begrunnet, jf. også det som er skrevet ovenfor. Vi vet at vi har en viktig rolle som rettssikkerhetsgarantist for personer i samfunnet som er særlig sårbare.

Deres rapport er grundig gjennomgått hos oss. Vi vil i fortsettelsen gjøre vårt beste for at alle saker er godt nok utredet og at vi vurderer alle sider av saken. Våre vurderinger av om vilkårene for bruk av tvang er oppfylt, og relevante momenter og avveininger, skal fremgå og begrunnes i våre vedtak. Våre saksbehandlingsrutiner og brevmaler er også oppdatert i tråd med dette.

Vi vil også nevne at vi jobber kontinuerlig med å gi veiledning til kommunene for å styrke dem i deres forståelse og anvendelse av regelverket, og vi har blant annet en egen veiledningstelefon på kap. 9-området. Vi mener at veiledningen bidrar til å øke kommunenes kompetanse og dermed også til at bruk av tvang og makt holdes på et lavest mulig nivå.

Om oppfølging av vilkår for godkjenning av vedtak

Sivilombudet har bedt Statsforvalteren redegjøre nærmere for hva vi legger til grunn som et gyldig overprøvingsvedtak. Videre skal vi redegjøre for vår erfaring rundt hvordan kommunen forholder seg til vedtak som Statsforvalteren har godkjent på vilkår.

For at vi kan godkjenne et vedtak om bruk av tvang og makt, må samtlige vilkår i lovens bestemmelser være oppfylt, jf. hol § § 9-5 tredje ledd bokstav b og c, jf. § 9-7 fjerde ledd.

Vi erkjenner at vi tidligere har hatt en praksis hvor vi i enkelte saker i for stor grad satte vilkår for godkjenning av tvangsvedtak. Vår praksis i dag er at vi kun godkjenner vedtak dersom lovens vilkår for bruk av tvang og makt er oppfylt og i svært liten grad stiller egne vilkår for godkjenning. Selv om

lovens vilkår er oppfylt, vil vi likevel kunne stille ytterligere vilkår for at vedtaket skal godkjennes, f.eks. at kommunen må utarbeide rutiner for gjennomføring av tvangstiltaket. Vi er tilbakeholdne med å stille slike vilkår, men der hvor det blir gjort, vil det fremgå tydelig hvilke vilkår som er stilt og at tvangstiltaket ikke kan iverksettes før vilkårene er oppfylt. Vi viser her også til Helsetilsynets retningslinje kap. 4.5.5.

Dersom saken ikke er tilstrekkelig opplyst, vil det ikke være aktuelt å godkjenne vedtaket med vilkår. Vi har da ikke godt nok grunnlag for å vurdere om lovens vilkår er oppfylt, og saken må utredes ytterligere før den kan realitetsbehandles.

Gyldig overprøvingsvedtak foreligger når vi har vurdert at lovens vilkår for tvang er oppfylt og har fattet vedtak hvor kommunens tvangsvedtak godkjennes. Når vedtak godkjennes med vilkår, vil ikke tvangstiltakene kunne gjennomføres før vilkårene er oppfylt. Dette vil da tydelig fremgå av vårt vedtak. Vår erfaring er at kommunene i stor grad innretter seg etter våre føringer der hvor vi har satt egne vilkår for godkjenning.

Om oppfølging av uhjemlet tvang

Sivilombudet har bedt oss beskrive nærmere de tiltak som er iverksatt for å sikre at underkjente vedtak følges opp overfor kommunen, og hvilke vurderinger vi har gjort til nå med hensyn til nytteeffekten av de iverksatte tiltakene.

Vi er enig med Sivilombudet i at underkjente vedtak om tvang og makt må følges tett opp. Vi er også enig i at uhjemlet tvangsbruk ikke skal forekomme – ikke bare reduseres.

For å følge opp underkjente vedtak har vi laget et system hvor alle tvangsvedtak føres inn i et eget skjema og hvor de underkjente vedtakene føres i en egen kategori. Når vedtak ikke godkjennes vil det tydelig fremgå av vårt vedtak hva som er mangelfullt ved kommunens vedtak og med veiledning om hvordan dette eventuelt skal rettes opp. Vi vil da også be om en tilbakemelding fra kommunen innen en angitt frist. Etter vår saksbehandlingsrutine skal saksbehandler ukentlig gå gjennom alle saker hvor vi har underkjent vedtak for å påse at vi mottar tilbakemelding og eventuelt nytt tvangsvedtak fra kommunen. Dersom vi, etter purring, fremdeles ikke mottar tilbakemelding fra kommunen, vil vi invitere overordnet faglig ansvarlig til et møte om den aktuelle saken.

Vi mener at vi nå har et system som gjør at vi har nødvendig kontroll over underkjente vedtak, og som gjør at disse sakene følges opp på en hensiktsmessig måte. Vi erfarer at kommunene i stor grad følger opp saker og underkjente vedtak i tråd med våre føringer.

Om opplæring av verger

Sivilombudet har bedt om kopi av foreliggende informasjonsskriv til vergene, som følger vedlagt, og en nærmere beskrivelse av hovedpunktene i vårt opplæringsopplegg for verger til personer med utviklingshemming.

Faste verger får jevnlig opplæringskurs. I forbindelse med foredrag og kurs for dem, har vi hatt særlige bolker som knytter seg til helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9 og vergens rolle i denne forbindelse. Helseavdelingen har da vært representert. Vi hadde i 2018 også et seminar for de alminnelige vergene hvor kapittel 9 var tema. Både faste og alminnelige verger vil få tilbud om ny opplæring, i form av et nytt foredrag, planlagt vår/høst 2022. Der vil vi og helseavdelingen gå gjennom våre oppgaver, gi informasjon om regelverket, samt om hva som forventes av vergene. Informasjon om dette legges ut på våre nettsider slik at alle kan melde seg på og delta.

Vi har høst 2021 hatt foredrag for de faglige ansvarlige i kommunen, slik at disse skal kunne vite hva som forventes av en verge. De faglige ansvarlige har der blitt oppfordret til å veilede vergene, og til å klage på vergens utførelse av vervet dersom de mener vedkommende ikke utfører sin oppgave på en tilstrekkelig måte.

Som tidligere nevnt gir vi også løpende veiledning i konkrete saker og ved mer generelle spørsmål om vergerollen knyttet til kapittel 9. Veiledningen gis både skriftlig og muntlig gjennom telefonvaktordningen vår som også inneholder en egen telefonlinje for faste verger.

SRF har for øvrig et pågående arbeid med å utarbeide et e-læringskurs for oppnevnte verger. De ønsker i denne sammenheng også å lage et kurs om kapittel 9.

Med hilsen

Ingvild Aleksandersen
assisterende statsforvalter

Eskil Lobben
assisterende avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

1 Nr. 34 Informasjonsskriv til verger på Hol. kap. 9 Helseavdelingen og Vergemålsavdelingen

Kopi til:

STATENS HELSETILSYN	Postboks 231 Skøyen	0213	OSLO
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET	Postboks 8011 Dep	0030	OSLO
HELSEDIREKTORATET	Postboks 220 Skøyen	0213	OSLO